

Pamięci Piotra Ogrodzkiego

Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością

BIBLIOTEKA PRAWA
OCHRONY ZABYTEKÓW

Redaktor serii
KAMIL ZEIDLER

Olgierd Jakubowski

Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Gdańskiego

Wolters Kluwer

Gdańsk – Warszawa 2026

Stan prawny na dzień 16 kwietnia 2026 r.

Recenzenci

prof. dr hab. Katarzyna Laskowska
dr hab. Wojciech Szafrński, prof. UAM
prof. dr hab. Stanisław Waltoś

Redaktor Wydawnictwa
Joanna Kamień

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Na okładce

Zdjęcia zabytków będących przedmiotem opisanych w książce przestępstw

Skład i łamanie
Michał Janczewski

© Copyright by Uniwersytet Gdański, 2026
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
© Copyright by Wolters Kluwer Polska, 2026

ISBN 978-83-8206-828-3 (Wydawnictwo UG)
ISBN 978-83-8438-998-0 (Wolters Kluwer)

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wykaz skrótów	15
Wstęp	23
ROZDZIAŁ 1	
Geneza i rozwój rozwiązań mających na celu ochronę dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w Polsce	31
1.1. Geneza regulacji chroniących polskie dziedzictwo kulturowe	31
1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w dwudziestoleciu międzywojennym	41
1.2.1. Dekret Rady Regencyjnej z dnia 31 października 1918 r. o opiece nad zabytkami sztuki i kultury	41
1.2.2. Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami	48
1.2.3. Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o opiece nad muzeami publicznymi	54
1.2.4. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny	58
1.2.5. Materiały edukacyjne z zakresu przestępstw dotyczących dzieł sztuki	59
1.3. Zagrożenie i straty polskiego dziedzictwa kulturowego spowodowane II wojną światową	62
1.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w Polsce Ludowej	71
1.4.1. Działania władz komunistycznych w zakresie nacjonalizacji, kontroli i ochrony dziedzictwa kulturowego w latach 1944–1962	71
1.4.1.1. Dekrety Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z 6 września 1944 r. oraz z 15 września 1944 r.	71

1.4.1.2.	Dekret z dnia 1 marca 1946 r. o rejestracji i zakazie wywozu dzieł sztuki plastycznej oraz przedmiotów o wartości artystycznej, historycznej lub kulturalnej	72
1.4.1.3.	Pozostałe regulacje	78
1.4.2.	Regulacje prawne poświęcone ochronie dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w systemie prawnym	
	Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	82
1.4.2.1.	Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury . .	82
1.4.2.2.	Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny	88
1.4.3.	Sprawa kradzieży i zniszczenia sarkofagu św. Wojciecha i jej znaczenie dla kształtowania się rozwiązań prawnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	90
1.4.4.	Gwałtowny wzrost przestępczości kryminalnej o charakterze transgranicznym wymierzonej w dziedzictwo kulturowe w latach 60. XX w.	93
1.4.5.	Rozwój badań naukowych nad przestępczością przeciwko dziedzictwu kulturowemu w okresie PRL	99
1.4.6.	Wybrane sprawy przestępstw przeciwko dziedzictwu kulturowemu z okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	109
1.5.	Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w trakcie transformacji ustrojowej	116
1.5.1.	Czynniki wpływające na wzrost zagrożenia przestępczością wymierzoną w dziedzictwo kulturowe w okresie transformacji ustrojowej	116
1.5.2.	Straty w dziedzictwie sakralnym w okresie transformacji ustrojowej spowodowane działaniami przestępczymi – przyczyny, skala, wybrane sprawy	119
1.5.3.	Rozwój przestępczości transgranicznej oraz tworzenie grup przestępczych wyspecjalizowanych w kradzieży i przemyśle dóbr kultury – przyczyny zjawiska i wybrane sprawy	131
1.5.4.	Wpływ strat poniesionych w zasobie dziedzictwa kulturowego w czasie transformacji ustrojowej na kształtowanie rozwiązań w zakresie zapobiegania przestępczości przeciwko temu dziedzictwu	141
1.5.5.	Wpływ wstąpienia Polski do Unii Europejskiej na rozwiązania w zakresie kontroli obrotu dobrami kultury	143
1.6.	Podsumowanie	150

ROZDZIAŁ 2

Podstawowe pojęcia związane z ochroną dziedzictwa kulturowego przed przestępczością . . . . .

153

2.1. Wstęp 153

2.2. Dziedzictwo kultury a dziedzictwo narodowe 155

2.3. Dobro kultury	163
2.4. Zabytek, zabytek archeologiczny, zabytek o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego	168
2.5. Muzea, zbiory muzealne, muzealia	184
2.5.1. Muzea	184
2.5.2. Zbiory muzealne	188
2.5.3. Muzealia	192
2.6. Materiały archiwalne, narodowy zasób archiwalny	193
2.7. Materiały biblioteczne, narodowy zasób biblioteczny	195
2.8. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie, antyki	199
2.9. Dobro o szczególnym znaczeniu dla kultury	203
2.10. Pojęcia prawne w ustawie o restytucji narodowych dóbr kultury	204
2.11. Podsumowanie	211

ROZDZIAŁ 3

Regulacje dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w polskim systemie prawnym . . . . .

3.1. System karnoprawnej ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce	213
3.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	214
3.2.1. Zadania organów ochrony zabytków w zapobieganiu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	214
3.2.2. Kary administracyjne narzędziem w ręku organów ochrony zabytków w zapobieganiu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	222
3.2.3. Bazy danych dotyczące zabytków i dóbr kultury utraconych w wyniku przestępstwa	227
3.2.4. Księgi ewidencyjne jako narzędzie kontroli obrotu zabytkami	238
3.2.5. Przestępstwa przeciwko zabytkom stypizowane w rozdziale 11 u.o.z.o.z.	244
3.2.5.1. Przestępstwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku	247
3.2.5.2. Przestępstwo nielegalnego wprowadzenia na obszar RP dóbr kultury pochodzących z państw niebędących członkami Unii Europejskiej	254
3.2.5.3. Przestępstwo nielegalnego przywozu dobra kultury na terytorium RP bez wymaganego pozwolenia	259
3.2.5.4. Przestępstwo podania nieprawdy lub zatajenia prawdy we wniosku o wydanie pozwolenia na przywóz dobra kultury na terytorium RP	260
3.2.5.5. Przestępstwo zgłoszenia bez pozwolenia do innej procedury celnej dobra kultury objętego procedurą odprawy czasowej w związku z wystawieniem go na komercyjnych targach sztuki	261

3.2.5.6. Przestępstwo nielegalnego wywozu zabytku i dobra kultury za granicę	263
3.2.5.7. Przestępstwo podrobienia lub przerobienia zabytku	271
3.2.5.8. Przestępstwo wprowadzenia do obrotu przerobionego lub podrobionego zabytku	273
3.2.5.9. Przestępstwo nielegalnego poszukiwania zabytków	274
3.2.6. Wykroczenia w przepisach ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	279
3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach ustawy o muzeach	282
3.3.1. Rola muzeów w systemie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce	282
3.3.2. Przestępstwo nielegalnego wywozu muzealium niebędącego zabytkiem	289
3.4. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach ustawy o bibliotekach	290
3.4.1. Rola bibliotek w systemie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce	290
3.4.2. Przestępstwo nielegalnego wywozu materiału bibliotecznego niebędącego zabytkiem	295
3.5. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach	296
3.5.1. Rola archiwów w systemie ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce	296
3.5.2. Przepisy karne stypizowane w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach	302
3.5.2.1. Przestępstwo uszkodzenia lub niszczenia materiałów archiwalnych	303
3.5.2.2. Przestępstwo nielegalnego wywozu materiałów archiwalnych za granicę	304
3.5.2.3. Przestępstwo zbywania albo pomocy w zbyciu lub nabyciu materiałów archiwalnych z NZA	305
3.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach ustawy o IPN oraz o ujawnianiu informacji	306
3.7. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach ustawy o restytucji narodowych dóbr kultury	313
3.7.1. Restytucja dóbr kultury wyprowadzonych z naruszeniem prawa z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz z terytoriów państw członkowskich Unii Europejskiej	313
3.7.2. Przestępstwo utrudniania postępowania o zwrot zagranicznego narodowego dobra kultury	320
3.8. Ochrona dziedzictwa kulturowego w przepisach ustawy o ochronie Znaków Polskiej Walczącej	322

3.9. Ochrona dziedzictwa kulturowego w przepisach ustawy o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady	324
3.10. Ochrona dziedzictwa kulturowego w przepisach ustawy o grobach i cmentarzach wojennych oraz ustawy o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski	325
3.11. Ochrona dziedzictwa kulturowego w przepisach ustawy o ochronie osób i mienia	329
3.12. Ochrona dziedzictwa kulturowego w przepisach ustawy o obronie Ojczyzny oraz ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej	330
3.13. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w przepisach kodeksu karnego z 1997 r.	334
3.13.1. Przepisy zawarte w kodeksie karnym z 1997 r. stosowane do ochrony dziedzictwa kulturowego	334
3.13.2. Odrębny rozdział w kodeksie karnym z 1997 r. jako kierunek zmian systemu karnoprawnej ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce	343
3.14. Podsumowanie	347

ROZDZIAŁ 4

Instytucjonalne ramy ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w Polsce . . . . .

4.1. Wstęp	351
4.2. Organy, służby i instytucje zaangażowane w działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	351
4.2.1. Organizacja struktur w organach ścigania i Krajowej Administracji Skarbowej	353
4.2.2. Wspecjalizowane instytucje kultury	357
4.2.3. Międzynarodowy Ośrodek Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu	364
4.2.4. Porozumienia międzyresortowe	365
4.2.5. Rzeczoznawcy	367
4.2.6. Społeczni opiekunowie zabytków	370
4.2.7. Właściciele i posiadacze zabytków oraz dóbr kultury	372
4.3. Czynniki mające wpływ na ochronę dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w Polsce	376
4.4. Podsumowanie	378

ROZDZIAŁ 5

Wpływ regulacji międzynarodowych i prawa Unii Europejskiej na ochronę dziedzictwa kulturowego przed przestępczością . . . . .

5.1. Wstęp	381
5.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w regulacjach i praktyce międzynarodowej	382

5.2.1. Kierunki zmian dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w prawie międzynarodowym	382
5.2.2. Umowy międzynarodowe stosowane do ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	386
5.2.2.1. Konwencje międzynarodowe ratyfikowane przez Polskę	386
5.2.2.2. Umowy bilateralne	393
5.2.2.3. Konwencja UNIDROIT w sprawie skradzionych lub nielegalnie wywiezionych dóbr kultury	395
5.2.2.4. Konwencja Rady Europy o przestępstwach przeciwko dobrom kultury jako nowy model międzynarodowej ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	397
5.2.2.5. Inne międzynarodowe dokumenty i akty prawne istotne w ochronie dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	403
5.2.3. Rola międzynarodowych organizacji w przeciwdziałaniu przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	405
5.2.3.1. UNESCO	405
5.2.3.2. UNODC	406
5.2.3.3. ICOM	407
5.2.3.4. Interpol	408
5.2.3.5. WCO	415
5.2.3.6. Art Loss Register	415
5.2.3.7. Inne organizacje chroniące dziedzictwo kulturowe	416
5.2.4. Przestępczość przeciwko dziedzictwu kulturowemu na świecie ze szczególnym uwzględnieniem Europy w świetle informacji Interpolu	417
5.2.5. Międzynarodowa współpraca w celu zwalczania przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	425
5.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego przed przestępczością w prawie i praktyce Unii Europejskiej	431
5.3.1. Ewolucja regulacji unijnych służących ochronie dziedzictwa kulturowego	431
5.3.2. Rozporządzenia Unii Europejskiej wykorzystywane do kontroli obrotu dobrami kultury	434
5.3.3. System zwrotu nielegalnie wywiezionych dóbr kultury pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej	441
5.3.3.1. Geneza powstania dyrektywy 2014/60/UE	441
5.3.3.2. Ocena stosowania dyrektywy 2014/60/UE w latach 2015–2020	447
5.3.3.3. Inne akty prawne i dokumenty kształtujące politykę Unii Europejskiej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	451
5.4. Podsumowanie	465

ROZDZIAŁ 6

Zjawisko przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	467
6.1. Wstęp	467
6.2. Pojęcia odnoszące się do zjawiska przestępczości w badaniach nad ochroną dziedzictwa kulturowego	468
6.3. Pojęcie przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	474
6.4. Motywy sprawców przestępstw przeciwko dziedzictwu kulturowemu	478
6.5. Główne formy przestępczości zagrażającej dziedzictwu kulturowemu	484
6.5.1. Przemyt	484
6.5.2. Kradzież i przywłaszczenie	490
6.5.2.1. Kradzieże i przywłaszczenia z mieszkań i domów osób fizycznych	492
6.5.2.2. Kradzieże i przywłaszczenia z obiektów sakralnych	493
6.5.2.3. Kradzieże i przywłaszczenia z antyków, galerii i domów aukcyjnych	495
6.5.2.4. Kradzieże i przywłaszczenia ze zbiorów muzealnych	496
6.5.2.5. Kradzieże i przywłaszczenia ze zbiorów bibliotecznych oraz archiwów	504
6.5.3. Paserstwo	509
6.5.4. Niszczenie i uszkodzenie	512
6.5.5. Falszerstwo i wprowadzanie do obrotu falsyfikatów	521
6.5.6. Korupcja	525
6.5.7. Nadużycie władzy	528
6.5.8. Inne czyny wymierzone w dziedzictwo kulturowe	529
6.6. Obszary dziedzictwa kulturowego szczególnie narażone na zagrożenie przestępczością	530
6.6.1. Przestępczość przeciwko dziedzictwu archeologicznemu	531
6.6.2. Przestępczość przeciwko dziedzictwu martyrologicznemu	537
6.6.3. Zmiany prawne mające negatywny wpływ na ochronę dziedzictwa archeologicznego i martyrologicznego w Polsce	541
6.7. Skala przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu w Polsce	547
6.7.1. Statystyki Policji, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Sprawiedliwości	549
6.7.2. Statystyki Straży Granicznej oraz Krajowej Administracji Skarbowej	564
6.7.3. Ocena zjawiska przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu w Polsce na podstawie danych gromadzonych przez służby i organy państwowe	572
6.8. Wyniki badania w formie wywiadu z ekspertami z zakresu zwalczania przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu	574
6.8.1. Opinie ekspertów dotyczące optymalnego modelu struktury odpowiedzialnej za zwalczanie przestępczości przeciwko dziedzictwu kulturowemu w Policji	575

6.8.2. Opinie ekspertów w zakresie oceny istniejącego w Polsce systemu ochrony dziedzictwa kulturowego przed przestępczością	579
6.8.3. Opinie ekspertów w zakresie oceny, jakie kategorie przestępstw najbardziej zagrażają dziedzictwu kulturowemu	581
6.9. Podsumowanie	584
Zakończenie	587
Źródła prawa	591
Inne dokumenty	602
Orzecznictwo	615
Literatura	617
Załączniki	663
Spis ilustracji	684
Spis tabel	687
Spis wykresów	689
Spis załączników	690